

Študentská vedecká aktivita

Faktory ovplyvňujúce vývojové trendy na poistnom trhu v Slovenskej republike

Silvia Karcolová

Sekcia: financie, bankovníctvo a investovanie

Vedúci práce: Ing. Katarína Izáková, PhD.

Banská Bystrica

Rok 2015

OBSAH

OBSAH	2
ÚVOD	2
1. vývojové tendencie v poisťovníctve.....	3
1.1. Determinanty ovplyvňujúce vývoj na poisťných trhoch.....	3
1.2. Poisťný trh ako súčasť finančného trhu	8
1.2.1. Aktuálne zmeny na poisťných trhoch.....	9
2. analýza slovenského poisťného trhu	11
ZÁVER	18
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	19
PRÍLOHY	21

ÚVOD

Poistovníctvo a poistenie je každodennou súčasťou života všetkých občanov. Pre lepšie pochopenie fungovania poistného trhu je potrebné poznať faktory, ktoré ho priamo ovplyvňujú. Rozhodujúcim faktorom pre poistencov je výber poistného na základe ceny ako aj výšky vyplatenia poistného plnenia v prípade škodovej udalosti. Pre ekonómov je dôležitý makroekonomický pohľad na poistný trh ako celok. V našej práci sme sa zamerali na makroekonomický pohľad, ktorý nám bližšie pomáha definovať ovplyvňujúce faktory.

Hlavné determinanty poistného trhu sú charakterizované v prvej podkapitole našej práce. Makroekonomické veličiny ako predpísané poistné, HDP, inflácia, technické rezervy sú špecifikované v rámci slovenského poistného trhu, ktoré nám pomáhajú v charakterizovaní trhu poistovníctva. Ďalšími, nemenej dôležitými, faktormi sú škodovosť, náklady na vyplatenie poistného a celková výška vyplateného poistného, ktorými sledujeme stav na poistnom trhu z hľadiska štruktúry rozdelenia medzi životné a neživotné poistenia. Súčasné tendencie naznačujú, že životné poistenie sa dostáva do popredia. Zaznamenávame väčšie percento podielu prijatého životného poistného na celkovom prijatom poistnom. Poistný trh je súčasťou finančného trhu dôsledkom čoho je ovplyvnený jeho zmenami.

Kľúčovým faktorom pre hodnotenie poistného trhu je predpísané poistné, od ktorého sa odvíja analytická čas našej práce. Druhá kapitola je venovaná podrobnejšiemu skúmaniu slovenského poistného trhu. Analyzujeme koncentráciu slovenského poistného trhu pomocou Herfindahlovho indexu koncentrácie trhu. Vývoj predpísaného životného a neživotného poistenia v rokoch 2000 až 2012 bude taktiež záujmom našej práce. Následne poistenosť použijeme ako ukazovateľ na zistenie úrovne rozvoja poistenia. Na záver overíme závislosť (tesnosť) medzi najvýznamnejšími determinantmi ovplyvňujúcimi vývoj na slovenskom poistnom trhu. Údaje použité v našej práci sú čerpané z výročných správ Slovenskej asociácie poisťovní (SLASPO) a Národnej banky Slovenska (NBS).

1. VÝVOJOVÉ TENDENCIE V POISTOVNÍCTVE

Poistovníctvo na Slovensku má počiatky už v 13. a 14. storočí. Postupom času sa neustále vyvíjalo. Súčasný slovenský poistný trh má za sebou transformáciu v legislatíve, ale aj v organizovaní poistovníctva. Zlomom v poistovníctve pre Slovensko bol rok 1991, keď začal platiť nový zákon o poistovníctve. Rozvoj poistného trhu bol podmienený aj ekonomickou a sociálnou situáciou v republike. Po tomto období sa slovenský poistný trh dostáva do procesu transformácie a demonopolizácie. V súčasnosti je poistovníctvo stabilnou súčasťou ekonomiky a snaží sa vyrovnať výkyvy v makroekonómii a u subjektov pri neočakávaných katastrofických udalostiach (Chovan, 2006).

Poistovníctvo je súčasťou národného hospodárstva, ktoré sprostredkúva poistovacie, zaistovacie a sprostredkovateľské činnosti. Slovenský poistný trh je časťou jednotného poistného trhu Európskej únie od 1.5.2004. Hlavným znakom poistovníctva je charakteristika, že sa jedná o nevýrobné odvetvie. Poistná ochrana poistenca, eliminácia rizík a uhrádzanie ujmy vzniknutej pri škodovej a nepredvídateľnej udalosti sú dôležitými úlohami poistného odvetvia (Cachárová, 2014).

Odvetvie poistovníctva bolo ovplyvnené aj finančnou krízou v roku 2008, avšak niektoré odvetvia poistovníctva reagovali proticyklicky alebo s oneskorením. Napríklad životné poistenie na Slovensku sa znížilo až postupom času, keď aj zamestnanosť klesala a tým aj disponibilné príjmy obyvateľstva. V posledných rokoch je trend v regulovaní finančného trhu, do ktorého patrí aj poistovníctvo.

1.1. Determinanty ovplyvňujúce vývoj na poistných trhoch

Poistovníctvo je dynamické odvetvie, ktoré sa neustále vyvíja a internacionalizuje, a preto je potrebné sledovať zmeny ovplyvňujúce vývoj v poistnom odvetví. Súčasní autori prinášajú rôzne pohľady na faktory vplývajúce na zmeny v poistovníctve. Ducháčková (2014) za hlavné špecifiká a faktory pôsobiace na poistný trh považuje zmeny:

- v ekonomických podmienkach,
- na kapitálových trhoch,
- v škodovosti (charakter rizík, nové riziká),
- v požiadavkách pri sprostredkovaní poistenia,

- v internacionalizácii a prechode z poisťovacieho sektoru na finančný sektor,
- v sociálnom zabezpečení štátom.

Košík (2007, s. 36) opisuje „faktory pôsobiace len na výšku poistného :

- inflácia,
- zmeny daňových predpisov,
- úroková miera,
- konkurencia,
- vlastné náklady poisťovne.“

V našej práci sa budeme podrobnejšie zaoberať ukazovateľmi, ktoré patria do špecifickej činnosti poisťovní. K dispozícii je veľké množstvo ukazovateľov a analýz, ktoré sledujú zmeny a trendy na poistnom trhu. Predovšetkým sa zameriame na technické rezervy, technickú úrokovú mieru, predpísané poistné, škodovosť poisťovne, poistné plnenie a HDP ako ukazovateľ vyspelosti ekonomiky štátu. Pri definovaní poistného a technických rezerv treba brať ohľad aj na technickú úrokovú mieru, ktorá je potrebná pri výpočte pomocou poistno-matematických metód. Zároveň technická úroková miera predstavuje „takú mieru zhodnotenia finančných prostriedkov, pri ktorej sa hodnota budúcich záväzkov vyplývajúcich z poistenia rovná hodnote budúceho poistného“ (Zákon č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve, §2, čl. 21). Maximálna výška technickej úrokovej miery (TÚM) sa postupom času menila. Štát reguluje hornú hranicu technickej úrokovej miery aby nedochádzalo k nereálnym sľubom zo strany poisťovní. V roku 2004 bola v životnom poistení výška TÚM na úrovni 4 % a v roku 2006 sa zmenila na úroveň 2,5 %. V roku 2008 opatrením Národnej banky Slovenska č. 1/2008 sa ustanovila maximálna výška technickej úrokovej miery na 2,5 % pre všetky odvetvia poisťovníctva. Posledná zmena nastala 1.1.2014 keď sa maximálna výška TÚM znížila na 1,9 %. Takéto zníženie TÚM znamená pre klientov poisťovní napr. drahšie kapitálové poistenie, tzn. ak budú chcieť mať rovnakú nasporenú sumu ako pri predchádzajúcich podmienkach, budú musieť platiť viac (www.investujeme.sk).

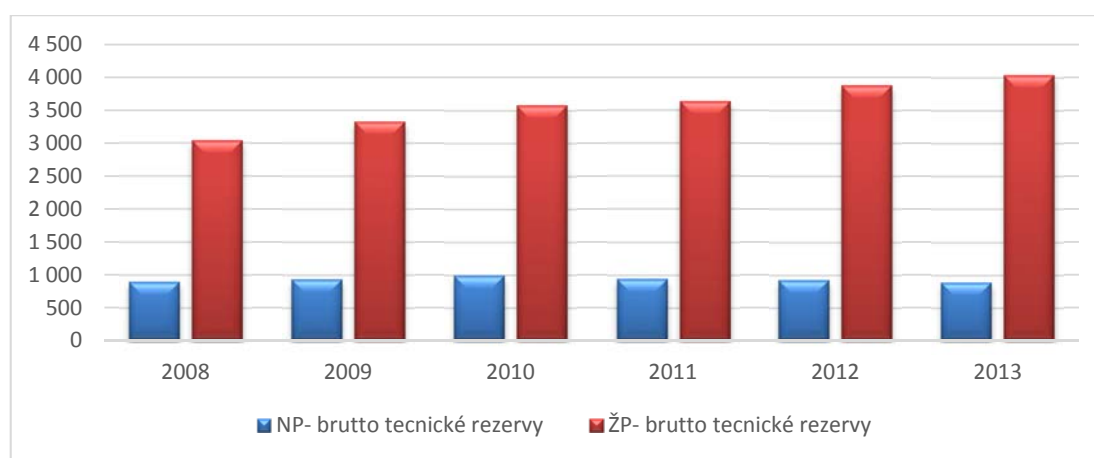
Zákon o poisťovníctve vymedzuje technické rezervy, ktoré musia byť tvorené pri vykonávaní poisťovacej činnosti:

- „a) technická rezerva na poistné budúcich období,
- b) technická rezerva na poistné plnenie,
- c) technická rezerva na poistné prémie a zľavy
- d) technická rezerva na úhradu záväzkov voči Slovenskej kancelárii poisťovateľov vznikajúcich z činností podľa osobitného predpisu

- e) technickú rezervu na životné poistenie
- f) technickú rezervu na krytie rizika z investovania finančných prostriedkov v mene poistených,
- g) technickú rezervu na vyrovňovanie mimoriadnych rizík v poistnom odvetví neživotného poistenia,
- h) ďalšie technické rezervy“ (Zákon č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve, s. §23, čl. 1).

Vytvorené technické rezervy musia zabezpečiť v každom okamihu schopnosť poisťovne uhrádzať v plnej miere všetky záväzky poisťovne vyplývajúce z poistných zmlúv.

V roku 2013 na Slovensku boli celkové technické rezervy na úrovni 4,99 mld. € a trend naznačuje, že budú rásť najmä v životnom poistení a naopak klesať v neživotnom poistení (www.nbs.sk). Na grafe 1 môžeme vidieť stále sa zvyšujúce technické rezervy životného poistenia, čo predpokladá aj NBS. A naopak klesajúci trend v technických rezervách neživotného poistenia, čo je podobné ako vo vyspelých krajinách sveta.

Graf 1 Vývoj brutto technických rezerv v životnom a neživotnom poistení (v mil. €)

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z www.nbs.sk

Technické rezervy môžu plniť aj inú funkciu ak nie sú nevyhnutné na plnenie záväzkov. A teda: „ak poisťovňa technické rezervy bezprostredne nepotrebuje na plnenie svojich záväzkov, využíva ich na investičnom poistnom trhu. Pri ich umiestnení musí dodržiavať tieto zásady:

- zásada bezpečnosti,
- zásada rentability,

- zásada likvidity,
- zásada diverzifikácie.“ (Beňová, 2007, s.370)

Sú tri možnosti ako umiestniť finančné prostriedky z technických rezerv na poistnom trhu. Prvá je nakúpiť štátne dlhopisy, pokladničné poukážky, podielové listy, nehnuteľnosti, atď. Ďalšou možnosťou je uložiť tieto finančné prostriedky na termínované vklady v bankách alebo poskytnúť pôžičky pre poistencov, ktorí majú uzatvorenú životnú poistku a pod. (Beňová, 2007).

Hlavná veličina, z ktorej vychádzame v našej práci, je predpísané poistné ako prijatý objem poistného od poistených klientov. Predpísané poistné (technické poistné) sú všetky sumy poistného upravené o stornované poistné a poskytnuté zľavy z poistného, splatné podľa poistných zmlúv za sledované obdobie. Poistné plnenie má väčšina poisťovní zadefinovaných ako finančnú náhradu, ktorú je poisťovateľ povinný vyplatiť v prípade poistnej udalosti. Predpísané poistné sa vzťahuje k výške poistného, ktoré sú zákazníci povinní zaplatiť. Môže byť merané ako hrubé, pred odpočítaním nákladov, alebo čisté po odpočítaní nákladov.

Hodnotenie komerčných poisťovní na základe predpísaného poistného Čejková (2011, s. 135) opisuje nasledovne: „Predpísané poistné zahŕňa celý objem získaného poistného danou komerčnou poisťovňou v príslušnom roku. Tento ukazovateľ možno vyčíslit' a sledovať jeho vývoj v členení na poistné zo životného poistenia a na poistné z neživotného poistenia. Predpísané poistné za príslušnú ekonomiku a za určitý časový úsek poskytuje pohľad na výkonnosť poisťovníctva v príslušnom regióne a umožňuje medzinárodné porovnávanie a určovanie poradia príslušných krajín, resp. regiónov.“

Jeden z najdôležitejších ukazovateľov pre poisťovne je škodovosť (Loss Ratio alebo Claims Ratio). Všeobecný výpočet škodovosti je charakterizovaný nasledovne (Pastoráková, 2006):

$$\text{škodovosť} = \frac{\text{náklady poisťovne na poistné plnenie}}{\text{predpísané poistné}}$$

Zjednodušene tento koeficient vyjadruje, akú časť účtovných výnosov bežného roka pohltila náklady spojené s likvidáciou poistných udalostí. Škodovosť má taktiež dopad na výšku poistných plnení poisťovne a pri správnom výpočte škodovosti treba

brať do úvahy časový horizont pre čitateľa aj menovateľa. Bližšie vysvetlenie vzťahov na poisťných trhoch znázorňujú nasledujúce schémy:

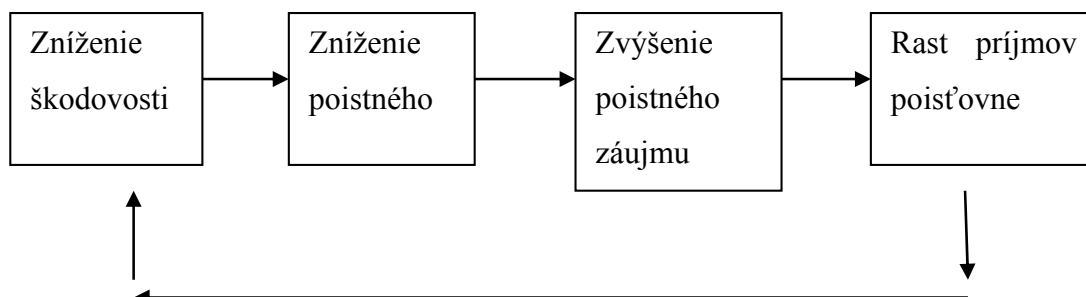

Schéma 1 Vplyv znižovania škodovosti na výšku poistného

Prameň: Košík, 2007 s. 33

Schéma 1 predstavuje zníženie poistného čím sa stáva poistenie dostupnejšie. Zvýšený poistný záujem prinesie viac poistných zmlúv a tým rast príjmov poisťovne a lepšie celkové hospodárske výsledky poisťovne.

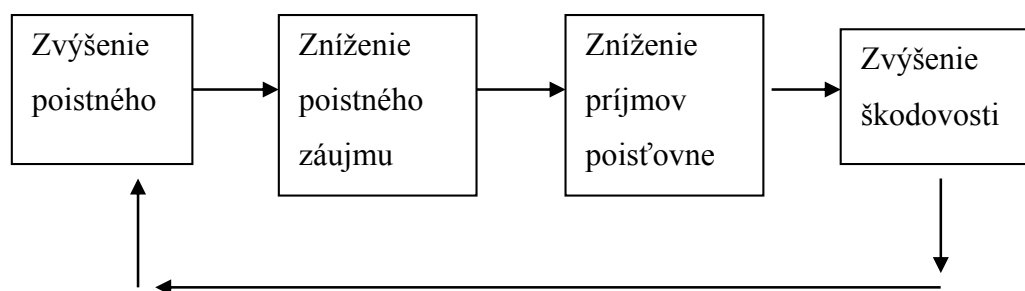

Schéma 2 Vplyv zvyšovania poistného na rast škodovosti

Prameň: Košík, 2007 s. 33

Schéma 2 ukazuje čo nasleduje ak poisťovňa zvýši poistné (z ekonomických dôvodov). U sociálne slabších vrstiev poistencov klesá záujem a znižuje sa počet poistných zmlúv, čo sa odrazí na zvýšenej škodovosti a zhoršení hospodárskeho výsledku (Košík, 2007).

Jedným z determinantov, ktoré budú ovplyvňovať poistný trh aj v budúcnosti, je podľa štúdie Sigma digitálna distribúcia v poisťovníctve, nazývaná aj „tichá revolúcia“. V rozsiahlej analýze pre rôzne krajiny štúdia ukazuje, že internet a mobilné zariadenia posilňujú svoje postavenie u spotrebiteľov. Internet je bežne používaným zdrojom informácií. Zákazníci mu prejavujú čoraz vyššiu dôveryhodnosť

a spoľahlivosť. Napríklad v Latinskej Amerike internetu dôveruje viac ľudí ako rodine alebo známym, čo v konečnom dôsledku hrá v prospech poisťovní, pretože informácie o poistení sa môžu ľahšie dostať k potenciálnym zákazníkom. Takisto aj sociálne médiá majú dominantné postavenie v budovaní dobrého mena poisťovní. V USA okolo 35 % zákazníkov vo veku od 18-34 rokov používajú sociálne médiá na vzdelávanie v oblasti poistných produktov a služieb, a tiež vyhľadávajú na sociálnych sieťach spätnú odozvu od zákazníkov poisťovní (Sigma, 2014).

Zaujímavým vplyvom na predpísané poistné je konkurencia, ako uvádza Grmanová (2012, s.23): „Určenie veľkej hodnoty poistného môže viesť k zníženiu záujmu o produkty, a teda aj k znižovaniu príjmov poisťovateľa. Znižovanie poistného môže vyvolať reťazovú reakciu znižovania sadzieb poistného. Znižovanie poistného pod únosnú mieru môže spôsobiť aj to, že poisťovne nebudú schopné platiť svoje záväzky.“ Z toho vyvodzujeme, že poisťovne musia dbať vo veľkej miere na marketing a tvorenie výhodných a kombinovateľných produktov. Možnosť prispôsobenia produktu pre konkrétneho klienta, robí ponuku poisťovne atraktívnejšou.

1.2. Poistný trh ako súčasť finančného trhu

Poistný trh ako segment finančného trhu sa veľmi odlišuje od ostatných trhov (napr. potravinového alebo stavebného) výraznými špecifikami. Poistný trh je v podstate trhom, kde prevláda ponuka nad dopytom.

Finančným trhom označujeme miesto stretu ponuky voľných finančných prostriedkov v podobe úspor rozličných ekonomických subjektov a dopytu rozličných ekonomických subjektov po prostriedkoch, ktoré sú využívané ako investície. Ako uvádza Chovancová a kolektív autorov (2014) finančný trh možno rozdeliť na veriteľov, dlžníkov a finančných sprostredkovateľov, a teda pohyb prostriedkov sa realizuje ako priame alebo nepriame financovanie. Finančný systém je tvorený mnohými funkciami (depozitná, zabezpečenie bohatstva, likvidity, úverová, platobná, selektívna, politická). Pre našu prácu je najdôležitejšia funkcia ochrana proti riziku, do ktorej spadá poistný trh. Finančný trh tak vytvára ochrannú funkciu proti riziku (zdravotné, životné, majetkové poistenie atď.) a vytvára aj ochranné opatrenie proti možným budúcim stratám.

Pri porovnávaní odvetví finančného sektora Beňová (2007) uvádza špecifiká, ktoré poisťný trh oddeľujú od iných trhov. Na poisťnom trhu sa stretávame so špecifickým druhom tovaru, ktorý možno označiť ako fiktívny tovar. Nie je zrejmé, že poisťná udalosť nastane a či vôbec nastane. Štát tento trh reguluje viac ako iné trhy, a preto je jeho legislatíva striktnejšia.

Diverzifikovanie rizika medzi poisťovňami a zaistovňami nie je na globálnej úrovni dostatočné, a preto sú v súčasnosti snahy presunúť riziko na iné finančné subjekty finančného trhu. Takýto presun rizika poskytuje kapitálový trh, ktorý by vďaka svojej trhovej kapitalizácii bol schopný zabezpečiť adekvátne prostriedky (Daňhel, Ducháčková, 2014).

Pri hlbšej analýze poisťného trhu prichádzame na to, že tento trh možno rozdeliť na dve samostatné časti (Beňová, 2007, s.368):

- „ponuka poistenia a dopyt po poistení, t.j. vecný poisťný trh,
- investovanie voľných finančných prostriedkov, t.j. investičný poisťný trh.

Na vecnom poisťnom trhu je predmetom podnikania komerčnej poisťovne poisťovacia činnosť a zaistovacia činnosť. Investičná stratégia poisťovne ako i jej pôsobenie na investičnom poisťnom trhu musia byť v súlade s požiadavkami uvedenými v právnych normách pre poisťovníctvo.“ To znamená, že poisťovne nie sú primárne sústredené len na poisťovanie klientov, ale pozornosť musia venovať aj umiesteniu voľných finančných prostriedkov, napr. z technických rezerv, ktoré sme spomenuli v predchádzajúcej podkapitole.

1.2.1. Aktuálne zmeny na poisťných trhoch

Dynamický, flexibilný a neustále sa rozvíjajúci poisťný trh prináša zmeny v integrácii, ale aj iných segmentoch. Trendom je integrácia krajín, systémov a trhov. Pre vysvetlenie ekonomickej integrácie použijeme základnú definíciu od Pelkmansa (2006), ktorý ju chápe ako odstránenie ekonomických hraníc medzi dvomi alebo viacerými ekonomikami a základným prínosom je posilnenie skutočnej alebo potenciálnej konkurencie. El-agra (2007) ekonomickú integráciu opisuje ako odstránenie všetkých diskriminačných prekážok v obchode medzi najmenej dvomi štátmi, zavedenie foriem kooperácie a koordinácie medzi nimi.

V súčasnosti je systém členských štátov Európskej únie čoraz viac prepojený. Jednotný poisťný trh funguje od roku 1994, je to priestor tzv. jednej licencie.

Slovensko vstupom do Európskej únie prijalo aj opatrenia týkajúce sa členských štátov na poistnom trhu. V Zmluve o Európskom spoločenstve je zakotvené vytvorenie jednotného trhu a právny priestor je vymedzený piatimi princípmi:

- I. princíp – dovoľuje poskytovať svoje produkty aj v inom štáte Európskej únie ako je štát, v ktorom majú sídlo,
- II. princíp - vychádza z prvého princípu a poisťovne majú len povinnosť oznámenia v štáte EÚ, kde ponúkajú svoje produkty namiesto žiadania o udelenie nového povolenia,
- III. princíp – základom je akceptácia povolení vydávaných inými dohliadajúcimi orgánmi štátov EÚ a uznanie štruktúry dozoru v jednotlivých štátoch EÚ,
- IV. princíp – takmer úplné zrušenie predchádzajúcej kontroly poistných podmienok a sadzieb,
- V. princíp – uľahčuje investovanie časti technických rezerv a tým voľný pohyb kapitálu medzi štátmi EÚ (Grmanová, 2012).

Zmeny nastávajú aj v oblasti technológií, ktoré odrážajú súčasný tlak klientov na prispôsobovanie služieb prostredníctvom smartphonov a tabletov. Demografické zmeny sú taktiež otázkou, ktorou sa poisťovne musia zaoberať pri súčasnom starnutí populácie. Aktuálne zmeny sú tiež ovplyvnené nízkymi úrokovými sadzbami. Poisťovne reagujú na to výhodnejšími poisteniami ponúkanými k hypotékam. Momentálne najdiskutovanejšou témou na európskom poistnom trhu je prijatie novej Smernice Solvency II.

2. ANALÝZA SLOVENSKEHO POISTNÉHO TRHU

Zmeny v sektore poisťovníctva boli v uplynulých rokoch v centre pozornosti európskych inštitúcií a ich partnerov ako na národnej úrovni, tak i na nadnárodnej úrovni. Vývoj poisťného trhu sa sleduje predovšetkým pomocou makroekonomických ukazovateľov. V našej práci si uvedieme analýzu vybraných ukazovateľov poisťného trhu v Slovenskej republike za obdobie rokov 2000 – 2012. V súčasnosti na slovenskom poisťnom trhu pôsobí 26 poisťovní.

Zoznam poisťovní na slovenskom poisťnom trhu k 28.1.2015

AEGON Životná poisťovňa, a.s.	AXA životní pojišťovna, a.s.
ASTRA poisťovňa, a.s.	D.A.S. Rechtsschutz AG
Allianz- Slovenská poisťovňa, a.s	Európska cestovná poisťovňa
ČSOB Poisťovňa, a.s.	Genertel poisťovňa, a.s.
ERGO Poisťovňa, a.s	KOMUNÁLNA poisťovňa, a.s.
Generali Poisťovňa, a.s.	MetLife Amslico poisťovňa, a.s.
Groupama Garancia Poisťovňa, a.s.	NOVIS Poisťovňa, a.s.
KOOPERATIVA poisťovňa, a.s.	Poisťovňa Poštovej banky, a.s.
NN životná poisťovňa, a.s.	Rapid life životná poisťovňa, a.s.
Poisťovňa Cardif Slovakia, a.s.	UNIQA poisťovňa, a.s.
Poisťovňa Slovenskej sporiteľne, a.s.	Dôvera zdravotná poisťovňa, a.s.
UNION poisťovňa, a.s.	Union zdravotná poisťovňa, a.s.
Wustenrot poisťovňa, a.s.	Všeobecná zdravotná poisťovňa, a.s.

Ako nástroj na meranie konkurencie v odvetví sme použili Herfindahlov index. Inak nazývaný aj index koncentrácie trhu. Je definovaný ako suma štvorcov trhových podielov firiem na trhu, v našom prípade poisťovní na slovenskom poisťnom trhu.

$$HHI = \sum_{j=1}^m (p_j * 100)^2$$

kde m - počet všetkých poisťovní,

p je podiel j -tej poisťovne na celkovom obrate odvetvia.

Koncentrácia na slovenskom poisťnom trhu je stredne silná, keďže Herfindahlov index v roku 2012 je rovný 0,154. Pre slovenský poisťný trh je to

pozitívum, t.j. na Slovensku sú relatívne v poriadku rozložené podiely a nevyskytuje sa tu monopol alebo duopol. Ak by prekročil hranicu 0,18, tak trh sa označuje ako vysoko koncentrovaný. V roku 2012 na Slovensku mala Allianz – Slovenská poisťovňa, a.s. najväčší trhový podiel na predpísanom poistnom až 27,58 %. Druhou poisťovňou bola KOOPERATIVA poisťovňa, a.s. s trhovým podielom 23,22 %. Týmto dvom poisťovňam prislúcha spoločne až polovica predpísaného poistného vybraného od poistencov v roku 2012. K takémuto vysokému podielu na poistnom trhu prispieva aj fakt, že sú to univerzálne poisťovne a poskytujú produkty životného aj neživotného poistenia.

Tabuľka 1 Koncentrácia na poistnom trhu na Slovensku v roku 2012

	Počet poisťovní	Trhový podiel v %
Poisťovne s trhovým podielom > 10 %	2	50,8
Poisťovne s trhovým podielom od 5 do 10 %	3	22,29
Poisťovne s trhovým podielom od 1 do 5 %	8	23,6
Poisťovne s trhovým podielom < 1%	9	3,31

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov SLASPO

Základom pri skúmaní poistného trhu je predpísané poistné v danej krajine. Vývoj objemu celkového predpísaného poistného na Slovensku v rokoch 2000 - 2012 je u vedený v tabuľke 2. Celkové predpísané poistné sa v priebehu 12 rokov viac ako zdvojnásobilo. Pri životnom poistení je nárast od roku 2000 do roku 2012 trojnásobný. Životné poistenie začalo prevládať nad neživotným poistením a tak životné poistenie zaznamenalo nárast len dvojnásobný v sledovanom období. Od roku 2006 poisťovne majú povinnosť viesť účtovníctvo na základe medzinárodných štandardov IFRS. Táto zmena mala vplyv na predpísané poistné. Po zavedení IFRS poisťovne nemôžu započítavať bonusy a zľavy do predpísaného poistného. Celkový objem predpísaného poistného mal od roku 2000 stúpajúcu tendenciu, až do roku 2009, kedy spomalil svoj rast. Môžeme to pripísať aj následkom hospodárskej krízy. Prepád bol zaznamenaný na úrovni okolo 14 %. Dopyt po poistných produktoch sa v roku 2009 znížil, no v nasledujúcom roku opäť nastal nárast a oživenie ekonomiky

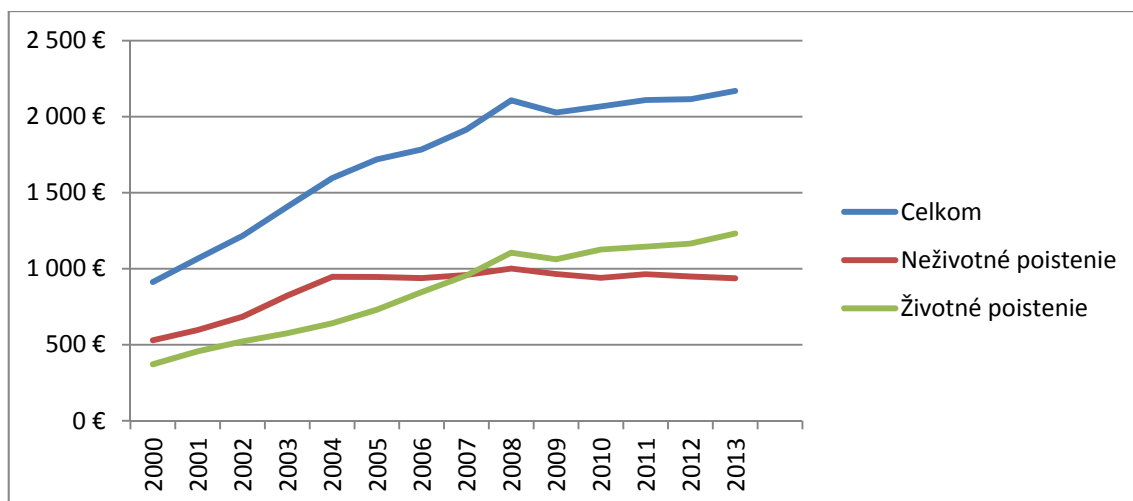
s rastom HDP o 2,79 %. Toto oživenie spôsobilo kontinuálny rast. Slovenská asociácia poisťovní za rok 2012 zaznamenala príjem poisťovní v podobe predpísaného poistného na úrovni 2,1 mld. €.

Tabuľka 2 Vývoj predpísaného poistného na SR v tis.€

	Životné poistenie	Neživotné poistenie	Celkom
2000	372 104 €	530 249 €	912 387 €
2001	457 412 €	596 845 €	1 066 120 €
2002	522 904 €	684 086 €	1 215 610 €
2003	575 715 €	823 325 €	1 407 996 €
2004	641 041 €	946 785 €	1 596 230 €
2005	731 328 €	945 628 €	1 719 239 €
2006	846 578 €	937 828 €	1 784 410 €
2007	956 048 €	958 916 €	1 914 964 €
2008	1 105 796 €	1 001 715 €	2 107 483 €
2009	1 062 089 €	965 018 €	2 027 107 €
2010	1 126 440 €	940 664 €	2 067 104 €
2011	1 145 414 €	964 579 €	2 109 993 €
2012	1 165 593 €	948 725 €	2 114 318 €

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov SLASPO

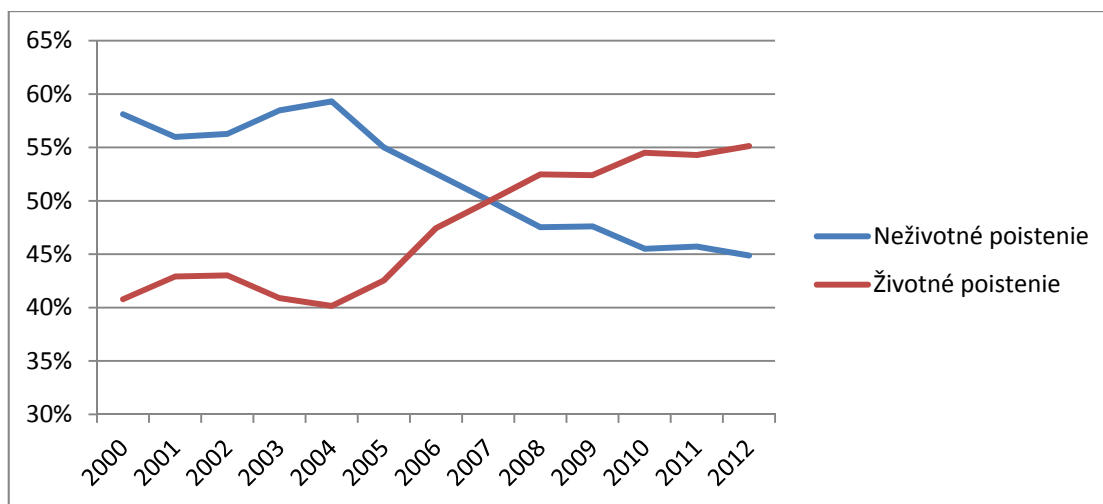
Ako môžeme vidieť z grafu 1, prepád v roku 2009 nebol natoľko výrazný, aby markantne ovplyvnil slovenský poistný trh. Avšak, hospodárska kríza mala za následok pokles úhrnného dopytu, zvýšenie nezamestnanosti a obmedzenie verejných výdavkov. Časť obyvateľstva stratilo pravidelný príjem, čím obmedzilo svoje výdavky na poistenie. V neživotnom poistení nebol zaznamenaný výrazný pokles ani v tomto období. Túto skutočnosť môžeme pripisovať charakteru neživotného poistenia a jeho produktom. Napríklad povinné zmluvné poistenie motorových vozidiel je dané zákonom a musí byť platené aj v čase krízy. Životné poistenie je dobrovoľné, preto obyvatelia môžu mať tendencie v čase krízy neplatiť toto poistenie.

Graf 1 Vývoj predpísaného poistného v SR v mil. €

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov SLASPO

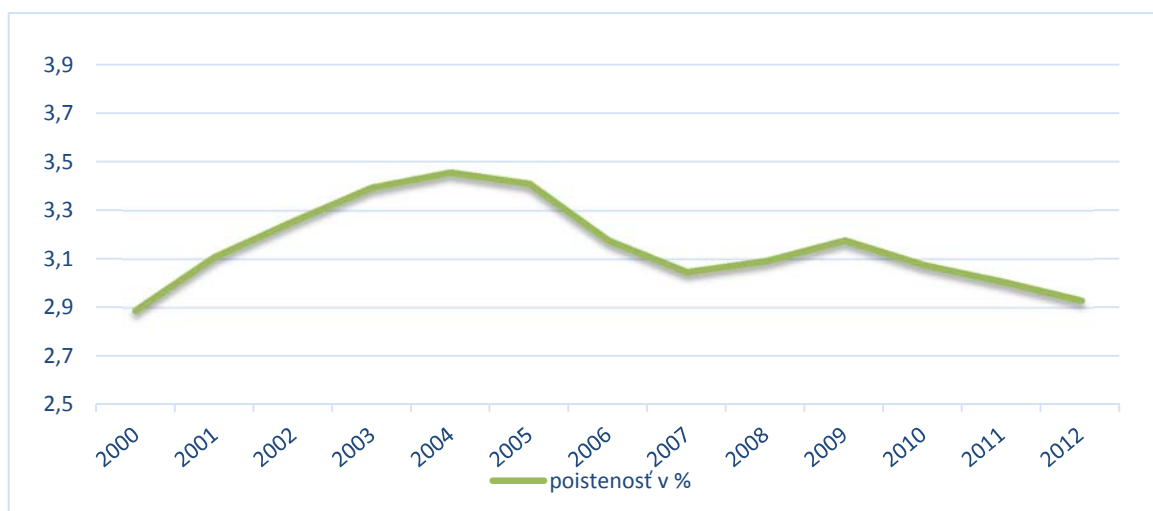
Graf 2 nám ilustruje podiel životného a neživotného poistenia. Neživotné poistenie malo do roku 2000 prevahu nad životným poistením a zlom nastal v roku 2007. Do prelomového roku dominovalo poistenie majetku nad poistením života. Pomer sa rozdelil rovnomerne medzi životné a neživotné poistenie, a v nasledujúcich rokoch prevažuje životné poistenie. To znamená, že klienti si začali viac ceniť život ako poistenie majetku. Tento trend prevyšujúceho životného poistenia je typickým pre vyspelé krajiny. Momentálne neživotné poistenie je na úrovni okolo 45% z celkového technického poistného. Životné poistenie sa dostáva nad úroveň 55% a má stále stúpajúcu tendenciu. V rámci životného poistenia ľudia siahajú po produktoch investičného alebo kapitálového životného poistenia a dôchodkového poistenia. Na rozdiel od životného poistenia pri neživotnom poistení nie je zrejmé či poistná udalosť nastane. Poistovne musia byť preto obozretnejšie v neživotnom poistení, pri ktorom dochádza k častým podvodom.

Graf 2 Podiel životného a neživotného poistenia v SR

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov SLASPO

Agregátny ukazovateľ poistenosť (penetrácia) hodnotí úroveň poistného trhu. výpočet poistenosti sa realizuje na základe pomeru predpísaného poistného k hrubému domácomu produktu. Tento ukazovateľ je používaný ako na národnej tak i na nadnárodnej a svetovej úrovni. Vývoj poistenosti na Slovensku od roku 2005 klesal až na výnimku v roku 2009, kde bol zaznamenaný mierny rast. Po tomto roku až do roku 2012 klesol o 0,24 %. Klesajúcu poistenosť si môžeme vysvetliť aj v dôsledku vyššieho tempa rastu HDP ako celkového predpísaného poistného. V roku 2012 HDP malo nárast oproti roku 2011 2,8 % a predpísané poistné v tom istom období nárast iba 0,2 %.

Graf 3 Poistenosť v SR v rokoch 2000 až 2012

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov SLASPO

Na určenie vzťahu medzi sledovanými premennými sme použili koeficient korelácie. Zisťovali sme, či závislá náhodná premenná je korelovaná so zvolenými nezávislými premennými. Ako závislú náhodnú premennú sme zvolili predpísané poistné na Slovensku v období rokov 2000 – 2012. Za nezávislé premenné sme stanovili náklady na vyplatené poistné, škodovosť, infláciu, HDP a netto technické rezervy. Odhad párového koeficienta korelácie je definovaný ako podiel odhadu kovariancie medzi x a y k súčinu odhadov ich smerodajných odchýlok,

$$r_{yx} = \frac{cov\ xy}{s_x s_y}$$

kde $cov\ xy$ je kovariancia medzi x a y . Koeficient párovej korelácie nadobúda hodnoty z intervalu $<-1; +1>$. Hodnoty bližšie k -1 určuje nepriamu lineárnu závislosť a hodnoty bližšie k $+1$ určujú priamu lineárnu závislosť (Kanderová, Úradníček, 2007).

Tabuľka 3 Korelačná matica

	<i>predpísané poistné</i>	<i>N na poistné plnenia</i>	<i>HDP</i>	<i>inflácia</i>	<i>TR netto</i>	<i>škodovosť</i>
predpísané poistné	1					
N na poistné plnenie	0,8890	1				
HDP	0,9816	0,9409	1			
inflácia	-0,7556	-0,6392	-0,7185	1		
TR netto	0,9707	0,9598	0,9872	-0,7335	1	
škodovosť	0,0955	0,4854	0,2105	-0,1078	0,3129	1

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov SLASPO a NBS

Koeficienty korelácie sme sledovali v závislosti od predpísaného poistného. Počet pozorovaní bol 13 v rokoch 2000 – 2012. Vysoký koeficient korelácie sme zaznamenali až u troch nezávislých premenných. Náklady na poistné plnenie, HDP a technické rezervy mali koeficient korelácie blízky 1. To ukazuje, že medzi predpísaným poistným a nákladmi na poistné plnenie je silná priama lineárna závislosť (0,889). V prípade nákladov na poistné plnenie je dôležité oddeliť životné a neživotné poistenie. Poistovne môžu vopred predikovať plnenie zo životného poistenia, no pri neživotnom poistení nie je možné určiť či dôjde k poistnej udalosti a koľko krát nastane. Technické rezervy sú tvorené z predpísaného poistného.

V dôsledku toho sme čakali vysokú závislosť medzi sledovanými premennými, keďže poisťovne majú zákonom určené percento technických rezerv. Môžeme predpokladať, že zo znížením percenta technických rezerv klesne aj objem predpísaného poistného. Poisťovne nebudú musieť tvoriť príliš veľkú rezervu a tým získajú väčšie možnosti investovania finančných prostriedkov. Inflácia ako jeden z ďalších sledovaných ukazovateľov je jediná, ktorá má s predpísaným poistným nepriamu závislosť (-0,7556). To znamená ak očakávame pokles inflácie, môžeme očakávať nárast v predpísanom poistnom, a naopak. Silná závislosť bola nameraná v spojitosti s HDP (0,9816) a aj s technickými rezervami(0,9707). Avšak musíme brať do úvahy, že predikcia vývoja inflácie a HDP je náročná. Preto nie je možné odhadnúť či zmeny v predpísanom poistnom by vznikli len v závislosti od zmeny inflácie alebo HDP. Nemenej významný faktor škodovosť sa javí ako faktor, ktorý nemá takmer žiadnu závislosť (0,0955) s predpísaným poistným.

ZÁVER

Práca mala za cieľ zachytiť faktory ovplyvňujúce poistný trh na Slovensku. Vychádzali sme z odbornej literatúry, kde hlavnými faktormi vplyvu na poistný trh boli náklady na poistné plnenie, škodovosť, HDP, inflácia a technické rezervy. V prvej kapitole sme definovali vybrané faktory slovenského poistného trhu. V rámci podkapitoly sme poistný trh definovali ako súčasť finančného trhu. Rýchlo rozvíjajúci sa slovenský poistný trh musí tiež akceptovať smernice a nariadenia a postupne ich zapracovať do svojej legislatívy.

V druhej kapitole sme bližšie špecifikovali poistný trh na Slovensku. Jeden z hlavných ukazovateľov bol koncentrácia trhu. Na základe indexu koncentrácie trhu sme preukázali, že slovenský poistný trh je stredne koncentrovaný, čo môžeme označiť ako pozitívum. Vecne sme porovnali celkové objemy životného a neživotného poistenia vybraného od poistencov v danom období. Porovnaním sme zistili, že u obyvateľov Slovenska prevláda životné poistenie nad neživotným poistením. Ďalším zo sledovaných ukazovateľov bola poistenosť na Slovensku. Poistenosť môžeme hodnotiť negatívne, pretože má klesajúcu tendenciu. Ďalším sledovaným ukazovateľom bol koeficient korelácie, ktorým sme preukázali silnú závislosť medzi predpísaným poistným a nákladmi na poistné plnenie, HDP a technickými rezervami. Závislosť sa nepodarilo preukázať medzi predpísaným poistným a škodovosťou. Pre účely tejto práce dané ukazovatele pomohli hodnotiť poistný trh, no v bežnej praxi by sme mohli nájsť aj iné ukazovatele, ktoré vplyvajú na poistný trh.

Slovenský, ale aj európsky, poistný trh čakajú zmeny v najbližších rokoch. Najväčšou zmenou bude implementácia smernice Solvency II v roku 2016, ktorá môže ovplyvniť fungovanie poisťovníctva. Zaujímavé bude sledovať zmeny, ktoré prinesie a zároveň vyhodnocovať aspekty, ktoré majú napomôcť k zabezpečeniu lepšieho chodu poistného trhu.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. DAŇHEL, D., DUCHÁČKOVÁ, E. 2014. *Český finančný trh si loni pripomnel dvacetileté jubileum, česká asociace pojišťoven až letos*. Bratislava: EKONÓM, 2014. 258s. ISBN 978-80-225-3846-6.
2. DAŇHEL, D. 2005. *Pojistná teorie*. Bratislava: Professional Publishing, 2005. 332 s. ISBN 80-86419-84-3.
3. ČEJKOVÁ, V., MARTINOVIČOVÁ, D., NEČAS, S. 2011. *Poistný trh*. Bratislava: EKONÓMIA, 2011. 222 s. ISBN 978-80-8078-399-0.
4. EL_AGRAA, A.M. 2007. *The European Union: Economics and Policies*. Cambridge: Cambridge University Press, 603 s. ISBN 978-05-21874-43-4.
5. GRMANOVÁ, E. 2012. *Poistovníctvo*. Trenčín: trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2012. 129 s. ISBN 978-80-8075-564-5.
6. CHOVAN, P. 2006. *Poistovníctvo v kocke*. Bratislava: SLASPO, 2006. 359s. ISBN 80-967410-1-2.
7. CHOVANCOVÁ, B., MALACKÁ, V., DEMJAN, V., KOTLEBOVÁ, J. 2014. *Finančné trhy*. Bratislava, 2014. 661 s. ISBN 978-80-8186-006-9.
8. KANDEROVÁ, M., ÚRADNÍČEK, V. 2007. *Štatistika a pravdepodobnosť pre ekonómov*. Banská Bystrica: OZ Financ. 2007, 190.s. ISBN 978-80-969535-1-6.
9. KOŠÍK, O. 2007. *Poistovníctvo – vybrané problémy*. Banská Bystrica, 2007. 130 s. ISBN 978-80-8083-370-1.
10. MAJTÁNOVÁ, A., VACHÁLKOVÁ, I. 2009. *Solvenstnosť – nové trendy v riadení poisťovní*. Bratislava: Iura Edition, 139 s. ISBN 978-80-8078-261-0.
11. NBS. *Analýza slovenského finančného trhu*. [online]. 2014. [cit. 2015-02-04]. Dostupné na internete: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/protected/AnalzyzaSFS2013.pdf>.
12. NBS. *Solventnosť II*. [online]. 2014. [cit. 2015-02-04]. Dostupné na internete: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Poistovnictvo/Solventnost_II.pdf>.
13. PASTORÁKOVÁ, E. *Analýza všeobecných a špecifických činností poisťovne*. [online]. 2006. [cit. 2015-02-04]. Dostupné na internete: <<http://www.derivat.sk/index.php?PageID=932>>.

14. PELKMANS, J. 2006. *European Integration: Methods and economic Analysis*. Publisher: Pearson Education, 2006. 480 s. ISBN 978-02-73694-49-6.
15. SIGMA, No 2/2014: *Digital distribution in insurance: a quiet revolution*. [online]. 2014. [cit. 2015-02-04]. Dostupné na internete: <http://www.the-digital-insurer.com/wp-content/uploads/2014/06/295-sigma2_2014_en.pdf> .
16. *Technická úroková miera sa opäť znižuje*. [online]. 2013. [cit. 2015-02-04]. Dostupné na internete: < <http://www.investujeme.sk/technicka-urokova-miera-sa-opat-znizuje/>>.
17. Zákon č. 8/2008 Z.z. o poisťovníctve

PRÍLOHY

Príloha 1 Prehľad finančných ukazovateľov

predpísané poistné v tis. €	z toho ŽP	z toho NP	náklady na poistné plnenia v tis. €
912 387,00 €	372 104,00 €	540 283,00 €	443 409,55 €
1 066 120,00 €	457 412,00 €	608 708,00 €	477 801,57 €
1 215 610,00 €	522 904,00 €	692 706,00 €	504 602,00 €
1 407 996,00 €	575 715,00 €	832 281,00 €	522 989,00 €
1 596 230,00 €	641 041,00 €	955 189,00 €	573 194,00 €
1 719 239,00 €	731 328,00 €	987 911,00 €	578 185,00 €
1 784 410,00 €	846 578,00 €	937 832,00 €	708 683,00 €
1 914 964,00 €	956 048,00 €	958 916,00 €	790 988,00 €
2 107 483,00 €	1 105 796,00 €	1 001 687,00 €	945 202,00 €
2 027 107,00 €	1 062 089,00 €	965 018,00 €	1 031 677,00 €
2 067 104,00 €	1 126 440,00 €	940 664,00 €	1 132 938,00 €
2 109 993,00 €	1 145 414,00 €	964 579,00 €	1 188 762,00 €
2 114 318,00 €	1 165 593,00 €	948 725,00 €	1 192 611,00 €

škodovosť (v %)	HDP v mil. €	HICP	technické rezervy netto v tis.	technické rezervy brutto v tis.
49,50%	31 596,10 €	12,19%	1 295 184 €	1 390 779,59 €
49,70%	34 307,20 €	7,16%	1 531 457 €	1 546 184,03 €
73,76%	37 344,80 €	3,50%	1 708 550 €	1 855 029,87 €
63,52%	41 474,50 €	8,43%	2 036 111 €	2 198 031,97 €
60,54%	46 173,10 €	7,47%	2 426 049 €	2 647 400,95 €
61,14%	50 398,20 €	2,80%	2 794 715 €	3 054 220,54 €
37,46%	56 155,90 €	4,26%	3 265 111 €	3 559 757,19 €
82,49%	62 854,20 €	1,89%	3 448 274 €	3 762 088,59 €
25,41%	68 155,70 €	3,93%	3 679 305 €	3 930 673,31 €
51,06%	63 798,90 €	0,92%	3 979 710 €	4 258 730,00 €
56,77%	67 204,00 €	0,70%	4 314 956 €	4 573 851,00 €
58,41%	70 159,80 €	4,08%	4 289 161 €	4 576 517,00 €
55,65%	72 184,70 €	3,74%	4 524 471 €	4 809 012,00 €

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov Slovenskej asociácie poisťovní a Národnej banky Slovenska.

Príloha 2 Trhové podiely poisťovní na Slovensku v roku 2012

Poisťovňa	trhový podiel v %	HHI
Allianz Slovenská poisťovňa, a.s.	27,58	0,0761
KOOPERATIA poisťovňa, a.s.	23,22	0,0539
UNIQA poisťovňa a.s.	4,84	0,0023
ČSOB poisťovňa a.s.	3,72	0,0014
Union poisťovňa a.s.	2,00	0,0004
Komunálna poisťovňa a.s.	7,83	0,0061
Wustenrot poisťovňa a.s.	2,71	0,0007
Amslico poisťovňa a.s.	5,89	0,0035
ING Životná poisťovňa a.s.	3,71	0,0014
Poisťovňa Poštovej banky, a.s.	0,39	0,0000
Generali Slovensko poisťovňa a.s.	8,57	0,0073
D.A.S. poisťovňa právnej ochrany, a.s.	0,12	0,0000
VICTORIA - VOLKSBANKEN Poisťovňa, a.s.	0,12	0,0000
Poisťovňa Cardif Slovakia, a.s.	0,75	0,0001
Poisťovňa Slovenskej sporiteľne	2,51	0,0006
AEGON životná poisťovňa a.s.	1,56	0,0002
Grupama poisťovňa a.s.	0,33	0,0000
AXA, životná pojišťovna, a.s.	2,55	0,0007
AXA, pojišťovna, a.s.	0,58	0,0000
Deutscher Ring lebensversicherung	0,27	0,0000
Deutscher Ring Sachversicherung	0,18	0,0000
ERGO životná poisťovňa a.s.	0,57	0,0000
Σ	100	0,15485

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov SLASPO